

Az informatikai biztonság alapjai

Pintér-Huszti Andrea

2023. október 1.

Tartalom

1 RSA titkosítási séma

- Matematikai alapok
- RSA titkosítási séma
- Biztonsági elemzés

RSA titkosítási séma

RSA

- 1977-ben jelent meg
  - Tervezői: Ron Rivest, Adi Shamir, és Leonard Adleman
  - Legtöbb Nyilvános Kulcs Infrastruktúra (PKI) termékben megtalálható, SSL/TLS tanúsítványok
  - Biztonságos e-mail: PGP, Outlook

Matematikai alapok

Kongruenciák

Két szám kongruens egy adott modulóra nézve, ha osztási maradékuk megegyezik.

Definició

Legyenek a és b egész számok és m pozitív egész. Azt mondjuk, hogy a **kongruens** b -vel modulo m , ha $m|a - b$.

Jelölés: $a \equiv b \pmod{m}$

- Az m számot modulusnak nevezzük.
  - Két szám pontosan akkor kongruens modulo m , ha m -mel osztva ugyanazt a maradékot adják
  - Amennyiben a és b nem kongruensek modulo m , akkor a és b inkongruensek modulo m , jelölése: $a \not\equiv b \pmod{m}$

Példák: $13 \equiv 8 \pmod{5}$, $25 \equiv -10 \pmod{7}$, $25 \not\equiv 10 \pmod{7}$

Euler-féle φ függvény

Definíció

Az $a_1, a_2, \dots, a_n$ számok relatív prímek, ha nincs egységtől különböző közös osztójuk, azaz $(a_1, a_2, \dots, a_n) = 1$.

Példa: 5, -3, 15, -56 számok relatív prímek.

Definição

(Euler-féle φ függvény)

Tetszőleges n pozitív egész esetén $\varphi(n)$ jelöli az $1, 2, \dots, n$ számok közül az n -hez relatív prímek számát.

Példák: $\varphi(10) = 4$, $\varphi(7) = 6$

Euler-féle φ függvény

Téte |

$$\varphi(n) = n \prod_{p|n} \frac{p-1}{p}, \text{ ahol } p \text{ prím.}$$

$$\underline{\text{Példa: }} \varphi(100) = 100 \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{4}{5} = 40$$

Vegyük észre:

$$\varphi(p) = p - 1,$$

ahol p prím, és

$$\varphi(p \cdot q) = (p - 1)(q - 1),$$

ahol p, q prímek

Euler-Fermat téTEL

TéteL

(Euler-Fermat téTEL, kétféle megfogalmazás)

$Ha(a, m) = 1$, akkor $a^{\varphi(m)} \equiv 1 \pmod{m}$.

TéteI

(kis Fermat téTEL)

- 1 Ha p prímszám, $a \in \mathbb{Z}$ és $p \nmid a$, akkor $a^{p-1} \equiv 1 \pmod{p}$.
  - 2 Ha p prímszám és $a \in \mathbb{Z}$, akkor $a^p \equiv a \pmod{p}$.

Lineáris kongruenciák

Ezek olyan egyenletek, ahol az ismeretlen első fokon szerepel (lineáris), és modulóval dolgozunk.

Definíció

*Ha $a, b \in \mathbb{Z}$ és m pozitív egész, akkor az $ax \equiv b \pmod{m}$ kongruenciát **lineáris kongruenciának** nevezzük.*

A kongruencia megoldásai olyan egész számok, melyeket x helyébe írva a kongruencia teljesül. Megoldások számán a különböző maradékosztályok számát értjük, melyekből vett egészek a kongruenciát kielégítik.

Tétel

Ha $a, b \in \mathbb{Z}$ és m pozitív egész, az $ax \equiv b \pmod{m}$ lineáris kongruencia akkor és csak akkor oldható meg, ha $(a, m) | b$.

Ha az $ax \equiv b \pmod{m}$ lineáris kongruencia megoldható, akkor a megoldások száma (a, m) .

TéteL

Ha $(a, m) = 1$, akkor az $ax \equiv b \pmod{m}$ lineáris kongruencia egyetlen megoldása $x \equiv a^{\varphi(m)-1} \cdot b \pmod{m}$.

Bizonyítás

Ha $x \equiv a^{\varphi(m)-1} \cdot b \pmod{m}$, akkor x valóban megoldás, hiszen az Euler-Fermat téTEL szerint $a a^{\varphi(m)-1} \cdot b \equiv b \pmod{m}$. $\square$

Szimultán kongruenciarendszer

A szimultan kongruenciarendszer (vagy kongruenciarendszer egyidejű egyenletekkel) azt jelenti, hogy több kongruencia-egyenletet egyszerre kell megoldani ugyanarra az ismeretlenre.

Definíció

Ha ugyanazon ismeretlenre több különböző modulusú kongruenciafeltételt adunk, akkor szimultán kongruenciarendszert kapunk.

Téte |

Az

$$x \equiv y_1 \pmod{m}$$

$$x \equiv y_2 \pmod{n}$$

szimultán kongruenciarendszer megoldhatóságának szükséges és elégsges feltétele, hogy $(m, n) \mid y_1 - y_2$. Az összes megoldás egy maradékosztályt alkot modulo $[m, n]$.

Az $[m, n]$ az m és n modulusok legkisebb közös többszörösét jelöli.

Kínai maradéktétel

A kínai maradéktétel a szimultán kongruenciarendszerek megoldására ad általános és hatékony módszert.

Tétel

Legyenek $m_1, m_2, \dots, m_k$ páronként relatív prímek. Ekkor

$$x \equiv y_1 \pmod{m_1}$$

$$x \equiv y_2 \pmod{m_2}$$

20

$$x \equiv y_k \pmod{m_k}$$

szimultán kongruenciarendszer bármilyen $y_1, y_2, \dots, y_k$ egészek esetén megoldható, és a megoldások egyetlen maradékosztályt alkotnak modulo $m_1 m_2 \cdots m_k$.

Kínai maradéktétel

Bizonyítás

Legyen $M = m_1 m_2 \cdots \cdot m_k$ és $M_i = \frac{M}{m_i}$, ahol $i = 1, 2, \dots, k$.

Mivel az $m_1, \dots, m_k$ modulusok páronként relatív prímek, ezért $(M_i, m_i) = 1$, $i = 1, 2, \dots, k$. Tekintsük az $M_i \cdot x \equiv 1 \pmod{m_i}$, ahol $i = 1, 2, \dots, k$ kongruenciákat. Bármely i esetén a kongruencia megoldható, hiszen $(M_i, m_i) = 1$, legyen $x \equiv c_i \pmod{m_i}$ a megoldás. Ekkor $M_i \cdot c_i \equiv 1 \pmod{m_i}$ és $M_i \cdot c_j \equiv 0 \pmod{m_j}$, ahol $i \neq j$. Legyen

$$x_0 \equiv \sum_{i=1}^k M_i c_i y_i \pmod{M}.$$

Az előbbiek alapján $x_0 \equiv y_i \pmod{m_i}$, $i = 1, \dots, k$, tehát x_0 megoldása a szimultán kongruenciarendszernek. Ezzel egy konstruktív bizonyítást adtunk a megoldás létezésére.

Most lássuk be, hogy csak egy megoldása van. Tegyük fel, hogy x'_0 szintén megoldása a szimultán kongruenciarendszernek. Így $x'_0 \equiv y_i \pmod{m_i}$, $i = 1, 2, \dots, k$, azaz $m_i | x'_0 - y_i$, bármely i -re.

Ugyanakkor x_0 szintén megoldás, tehát $m_i | x_0 - y_i$, ahonnan $m_i | x'_0 - x_0$ bármely i -re. Ha az előbbi oszthatóság tetszőleges $i \in \{1, 2, \dots, k\}$ -re teljesül, akkor $m_1 m_2 \cdots m_k | x'_0 - x_0$ is áll, azaz $M | x'_0 - x_0$, így $x'_0 \equiv x_0 \pmod{M}$. Tehát x'_0 és x_0 megoldások egy maradékosztályba esnek modulo M . $\square$

RSA titkosítási séma

RSA titkosítási séma

A szimmetrikus titkosítási séma: $AE = (Key, Enc, Dec)$

- Key:
  - 1 Véletlenül választunk két nagy prímet: p, q .
  - 2 Kiszámítjuk az RSA modulust: $n = p \cdot q$.
  - 3 Kiszámítjuk az Euler-féle ϕ függvényt: $\phi(n) = (p - 1)(q - 1)$.
  - 4 Választunk egy véletlen e egészet: $1 < e < \phi(n)$ és $(e, \phi(n)) = 1$. (e titkosító kitevő)
  - 5 Kiszámítjuk d -t: $1 < d < \phi(n)$ és $ed \equiv 1 \pmod{\phi(n)}$. (d visszafejtő kitevő)

$PK = (n, e)$, $SK = d$ and $\phi(n), p, q$ titkos paraméterek
 $\mathcal{P} = \mathcal{C} = \mathbb{Z}_n$

- $Enc_{PK}(m) = m^e \pmod{n}$ $\forall m \in \mathcal{P}$ és $PK = (n, e)$ mellett.
- $Dec_{SK}(c) = c^d \pmod{n}$ $\forall c \in \mathcal{C}$ és $SK = d$ mellett.

Példa

Aszimmetrikus titkosítási séma: $AE = (Key, Enc, Dec)$

- *Key:*

- ❶ Véletlenül választunk két nagy prímet: $p = 5, q = 11$.
- ❷ Kiszámítjuk az RSA modulust: $n = p \cdot q = 55$.
- ❸ Kiszámítjuk az Euler-féle ϕ függvényt:
 $\phi(n) = (p - 1)(q - 1) = 40$.
- ❹ Választunk egy véletlen e egész: $1 < e < \phi(n)$ és
 $(e, \phi(n)) = 1$, $e = 3$.
- ❺ Kiszámítjuk d : $1 < d < \phi(n)$ és $ed \equiv 1 \pmod{\phi(n)}$, $d = 27$.

$PK = (n = 55, e = 3)$, $SK = d = 27$ és

$\phi(n) = 40, p = 5, q = 11$ titkos paraméterek

$\mathcal{P} = \mathcal{C} = \mathbb{Z}_{55}$

- $m = 8$ és $PK = (55, 3)$: $Enc_{PK}(m) = 8^3 \pmod{55}$
 $8^3 \equiv 17 \pmod{55}$
- $c = 17$ és $SK = 27$: $Dec_{SK}(c) = 17^{27} \pmod{55}$
 $17^{27} \equiv 8 \pmod{55}$

Kapcsolódó algoritmusok

- Key:
  - ❶ Véletlenül választunk két nagy prímet: p, q . -> **Prímtesztek** (pl. Miller-Rabin prímteszt)
  - ❷ Választunk egy véletlen e egész: $1 < e < \phi(n)$ és $(e, \phi(n)) = 1$. -> **Euklideszi algoritmus**
  - ❸ Kiszámítjuk d -t: $1 < d < \phi(n)$ és $ed \equiv 1 \pmod{\phi(n)}$. -> multiplikatív inverz számítása: **Kibővített Euklideszi Algoritmus**
- $Enc_{PK}(m) = m^e \pmod{n}$ $\forall m \in \mathcal{P}$ és $PK = (n, e)$ mellett. -> **Gyors hatványozás**
- $Dec_{SK}(c) = c^d \pmod{n}$ $\forall c \in \mathcal{C}$ és $SK = d$ mellett. -> **Kínai Maradéktétel alkalmazása**

Biztonsági elemzés

SK kiszámítása PK ismeretében nehéz ----> prímfaktorizáció

A támadó célja a titkos kulcs megszerése:

Tétel: A d exponens kiszámítása az (n, e) paraméterek ismeretében ugyanolyan nehéz, mint az n modulus p és q prímfaktorainak meghatározása, ahol $|p| = |q|$.

Megjegyzés:

- Ha meg tudjuk határozni n faktorait, akkor d kiszámítható a $ed \equiv 1 \pmod{\phi(n)}$ kongruenciából. $\phi(n)$ kiszámításához p és q ismerete szükséges.
- Ha van egy hatékony algoritmus d kiszámítására (n, e) ismeretében, akkor ez az algoritmus alkalmas n faktorizálására.

Prímfaktorizáció

- Ha az n modulus p és q faktorai elég nagyok, akkor nem ismerünk hatékony (polinomiális idejű) algoritmust n faktorizálására.
- Paraméterek méretei: $|n| = 768$, ahol $|p| = |q| = 384$ modulust faktorizálták 2009-ben Számtest Szita algoritmussal.
 $|n| = 1024$, ahol $|p| = |q| = 512$ biztonságos.
<https://unideb.hu> —> $|n| = 4096$ (hosszú távra archiválás)

RSA modulus mérete (2018)

Tanúsítvány

Általános Részletek Tanúsítványlánc

Megjelenítés: <Mindent>

Mező	Érték
Kiállító	TERENA SSL CA 3, TERENA, A...
Érvényesség kezdete	2017. szeptember 9., szombat...
Érvényesség vége	2020. szeptember 16., szerda...
Tulajdonos	unideb.hu, Informatikai Szolgá...
Nyilvános kulcs	RSA (4096 Bits)
Nyilvános kulcs paraméterei	05 00
Hitelesítésszolgáltatói kulcs ...	Kulcsazonosító=67fd8820142...
Aláírások/azonosítás	20087329713f51d69151af1e3

30 82 02 0a 02 82 02 01 00 cc 06 20 8f cb 9b f3 69 16 32 aa 54 be da
22 d9 0d 95 cd 46 9e 5c 9c e1 31 da 0c 63 5d 03 77 a9 fe ea 0c 71 93
38 b5 40 9a 49 7b 90 e1 90 d0 6e d5 27 f3 3c 1e 7a fc 08 1d b6 28 0f
c1 a9 e9 d9 60 75 32 c8 b9 98 46 6c a7 0b 77 2c e9 43 0a 28
00 b3 c2 2a 67 9a 57 4d 23 c3 0e c2 b3 6f 63 6e d8 af f4 1e 11 45 b6
b8 77 43 fb de 37 84 1d bf 3d 3c 12 cf ca 02 e2 60 05 8c 09 8e d3 88
bc 70 fd d1 11 8d 24 94 58 59 03 5b ea 8e 28 c1 a0 5e bc b8 10 c7 b0
34 aa d7 06 93 b9 4f d3 e5 a3 88 73 6f a0 ce 9b 92 60 65 d2 c4 eb ce

Tulajdonságok szerkesztése... Másolás fájlba...

OK

of
N

EDUCATION ACADEMICS

A nyílt üzenet m kiszámítása a c ismeretében nehéz——> RSA probléma

A támadó célja a nyílt üzenet meghatározása:

- **Az RSA Probléma:** Adott (n, e) RSA nyilvános kulcs és $c \equiv m^e \pmod{n}$ titkosított üzenet mellett m nyílt üzenet kiszámítása.
- A támadó nem feltétlenül ismeri a titkos kulcsot. Feladat: $c^{\frac{1}{e}} \pmod{n}$ kiszámítása.
- Az RSA Probléma nehéz, ha az n modulus elég nagy és a prímek véletlenül generáltak, valamint az m nyílt üzenet (emiatt a c titkosított üzenet is) egy a 0 és $n - 1$ közé eső véletlen egész.
- Az m nyílt üzenet véletlensége a $[0, n - 1]$ intervallum felett fontos feltétel. Ha m egy kis halmazból vett, akkor a támadó könnyen meghatározhatja m -et úgy, hogy egyenként próbálhatja az összes lehetséges m -et (brute force).

Prímfaktorizáció vs. RSA probléma

Adott egy nagyon nagy összetett szám (n) és egy másik, hozzá kapcsolódó szám (e), valamint egy titkosított üzenet (c), mennyire nehéz kitalálni az eredeti üzenetet (m) anélkül, hogy ismernénk a titkos kulcsot (d) vagy az n szám prímtényezőit (p és q)?

- Prímfaktorizáció -> RSA probléma

Az RSA Probléma nem nehezebb, mint a prímfaktorizáció, hiszen ha a támadó képes az n modulus faktorizálására, akkor ki tudja számolni a d titkos kulcsot az (n, e) nyilvános kulcsból.

- RSA probléma -> Prímfaktorizáció

Nem tudjuk, hogy ha az RSA probléma megoldható, akkor tudunk-e hatékony algoritmust adni a prímfaktorizációra.

Támadások a tankönyvi RSA-val szemben

- Speciális a nyílt üzenetek halmaza

Támadás: Csak a titkosított üzenet ismert (COA)

Input: $c, (n, e)$ Output: m , ahol $m^e \equiv c \pmod{n}$

Algoritmus: minden lehetséges nyílt üzenetet kipróbálunk.
(Brute Force)

- Titkosított üzenetek közötti kapcsolat

Támadás: Választott üzenet alapú támadás (CCA)

Input: $c, (n, e)$ és m' egy választott c' -re

Output: m

Algoritmus:

- 1 Választunk egy véletlen $r \in \mathcal{P}$
- 2 Kiszámítjuk $r' \equiv r^e \pmod{n}$, és kérjük $c' \equiv r' \cdot c \pmod{n}$ visszafejtését
- 3 Megkapjuk m' -t, ahol $m' \equiv (c')^d \equiv (r' \cdot c)^d \equiv r \cdot m \pmod{n}$
- 4 r ismeretében m kiszámítható m' -ból

RSA-OAEP

- A tankönyvi RSA egy nem biztonságos titkosítási séma.
- Gyakorlatban: RSA-OAEP (Optimal Asymmetric Encryption Padding):

Adott: $G : \{0, 1\}^k \rightarrow \{0, 1\}^l$, $H : \{0, 1\}^l \rightarrow \{0, 1\}^k$,
 $\mathcal{P} = \{0, 1\}^l$

Titkosítás:

- Input: $m \in \{0, 1\}^l$ és $r \in \{0, 1\}^k$
- Output: $c = ((m \oplus G(r)) || (r \oplus H(m \oplus G(r))))^e \pmod n$

Visszafejtés:

- Input: $c \in \{0, 1\}^{l+k}$
- Kiszámítjuk:
  - $c^d = ((m \oplus G(r)) || (r \oplus H(m \oplus G(r)))) \pmod n$
  - Meghatározzuk r : $r = (r \oplus H(m \oplus G(r))) \oplus H(m \oplus G(r))$
  - $m = (m \oplus G(r)) \oplus G(r)$
- Output: m

Egyirányú függvény

- Egyirányú függvény:
  - **Kiszámítani könnyű:** Adott x , és könnyű kiszámítani $f(x)$ -et.
  - **Nehéz invertálni:** Adott $f(x)$, nehéz kiszámítani x -et.
- Nem tudjuk, hogy létezik -e egyirányú függvény.
- Egyirányúnak bizonyul: p, q prímek szorzata, ahol $|p| = |q|$
  - **Könnyű kiszámítani:** Adott p, q , könnyű $f(p, q) = p \cdot q$ kiszámítása.
  - **Nehéz invertálni:** Adott $f(p, q) = p \cdot q$, nehéz kiszámítani p vagy/és q -t. (prímfaktorizáció)

Egyirányú csapóajtó függvény

- Egyirányú csapóajtó függvény:
  - Egyirányú függvény
    - **Kiszámítani könnyű:** Adott x , és könnyű kiszámítani $f(x)$ -et.
    - **Nehéz invertálni:** Adott $f(x)$, nehéz kiszámítani x -et.
  - Csapóajtó információ: Bizonyos plusz információval viszont könnyű invertálni: x kiszámítása $f(x)$ -ből.
  - Nem tudjuk, hogy létezik -e egyirányú csapóajtó függvény.
  - Egyirányú csapóajtó függvénynek *bizonyul:* **moduláris hatványozás RSA modulussal**
    - Egyirányú függvény:
      - **Kiszámítani könnyű:** Adott m , könnyű kiszámítani $f(m) = m^e \pmod{n}$ (gyors hatványozás).
      - **Nehéz invertálni:** Adott $f(m) = m^e \pmod{n}$ és (n, e) , nehéz kiszámítani m -et. (RSA probléma)
    - Csapóajtó információ: $d, p, q, \phi(n)$.